

**ONU
VANJA**

Autor **Anton Tšehhov** “Дядя Ваня”

Lavastaja **Eili Neuhaus**

Kunstnik **Irina Marjapuu**

Valgus **Arne Maasi**

Tõlkija **Ernst Raudsepp**

OSADES:

ALEKSANDER VLADIMIROVITŠ SEREBRĖJAKOV – **Toomas Suuman**

JELENA ANDREJEVNA – **Ülle Lichtfeldt**

SOFJA ALEKSANDROVNA (SONJA) – **Jaune Kimmel**

MARIA VASSILJEVNA VOINITSKAJA – **Laura Baumverk** (*külasena*)

IVAN PETROVITŠ VOINITSKI – **Hannes Kaljujärv** (*Vanemuine*)

MIHHAIL LVOVITŠ ASTROV – **Velvo Väli**

ILJA ILJITŠ TELEGIN – **Tarmo Tagamets**

MARINA – **Helgi Annast**

Etenduse juht **Eili Neuhaus**

Esietendus Rakvere Teatri suures saalis 4. oktoobril 2019.

Tšehhovi näidendites saavad aina kokku inimesed, kes on oma hamletliku küsimuse „olla või mitte olla?” juba enne eesriide lahtiminekut ära otsustanud – nende vastus kõlab „mitte olla”. Mitte surmamineku mõttes, vaid vastates küsimusele – kas tasub tõsta relvad hädamere vastu? Tšehhovi tegelased arvavad, et ei tasu. Selles konkreetses sotsiaalses keskkonnas ja ümbritsevas maailmas on nad otsustanud olla mitteaktiivsed ja mitteagavad.



Tšehhovi tegelased on sotsiaalses mõttes lakanud olemast. Need inimesed on õnnetud, sest nad on kaotanud ühise tegutsemise, sotsiaalse läheduse rõõmu. Ja samal ajal ei ole nad üldse nii titaanlikult tugevad, et tunda end üksinda enesekindlalt, nagu öeldakse olevat näiteks mõned Ibseni tegelased. Tekib küsimus, mis inimesed nad on?

Vastus on lihtne – tüüpilised intelligendid. Tšehhovi tegelased ei ole kangelased, ühiskonna pöörajad. Neil puudub lisaks see, mida tavaliselt intelligent otsib, millest kinni hoiab – neil puudub elu ühendav idee, või nagu ütleb Tšehhov ise – olemasolu õigustus.

On üldiselt levinud arusaam, et Tšehhovi näidendites palju ei toimu – seal inimesed soiuvad ja kannatavad. Aga miks nad kannatavad? Mis neil viga on? Me võime öelda, et neil on keskeakriis, depressioon või stress. Kuid kas elu on olnud nende inimeste suhtes väga ebaõiglane? Kas nad tunnevad puudust, on neil olnud suuri õnnetusi? Vastus on ei. Neil ei ole palju muresid, kuid neile teeb muret, et elus on nii palju hallust ja andetust, absurdi ja nõmedust. Nad on tundlikud membraanid, kes kannatavad pigem mitte eluraskuste, vaid selle pärast, et elu on ootamatult labane.

Tšehhovil on õnnestunud ära tabada uus psüühiline laad, tajua inimeste enesetundes. See on lõhestatud, palavikuliselt kõikuva argipäevatundega inimene, kes tajub vähemalt kord nädalas, kuidas ta tegeleb päevast päeva sellega, mida ta ei tahaks, samal ajal kui kõik see, mis on tähtsam ja olulisem, on tegemata. Sellele vaatamata ei suuda ta midagi realiseerida – see on soovide, unistuste ja plaanide jõuetus. Siin tekib unistuste ja argielu konflikt, mida nimetatakse Tšehhovil ka kõikuvaks argipäevatundeks – tegelased on ühteaegu nii hõivatud ja samas eksistentsiaalselt mitte kuhugi jõudvad. Iga päev on nii palju teha, et põhiline, millest nad on unistanud, lükkub pidevalt edasi ja jääbki lõpuks tegemata. Nii öeldaksegi, et kõik Tšehhovi näidendid on tahteaktiks saamata, teoks tegemata soovide draamad.

Kui ei ole elu ühendavat ideed, nagu Tšehhov seda nimetas, kui ei ole suurt sihti, siis mis juhtub eluga? Elu voolab lähimas pisivoolu-sängis, eluproosa meelevaldas. Loomulikult toob selline elu, kus ülimat sihti ees ei vilgu, kaasa väikesi rõõme, aga ka tohutult haiglast, ülemääraseid kriimustusi. Ning nägemata neid marrastusi teistes, näeb inimene muret ainult iseendas. See on tüüpiline Tšehhovi maailm.

Tšehhovi maailma üheks olulisemaks märksõnaks on argipäev, millel on neli võimalikku aspekti. Esmalt argipäev, kus inimesed ei ole oma eluga rahul – kõik tundub tühja ja tühisena, peamine oleks justkui elus tegemata ning päevad libisevad sõrmede vahelt ära. Argipäev on rutiin, mis toob tuska ja ängi. Inimesed on nagu omaenese elu käes vangis.

Teise argipäeva aspekti järgi võib sel mõnes kontekstis olla rohkemgi väärtust kui sündmustel, mis turvalist argipäeva lõhuvad. Olgu elu, milline ta on – ta on ikkagi elu. Selles osas on Tšehhovi tegelased tohutult vitaalsed. Kolmandaks näeb Tšehhov argipäevas potentsiaali tuleviku jaoks. Meie ise küll paremat tulevikuelu ei näe, aga me kannatame, elame ja töötame iga päev selle jaoks, et tulevikus võiks argipäev sisaldada ka õnne. Ning neljandaks argipäeva naeruväärsus, farslik olemus, ilma milleta ei saa.

Ühelt poolt oleks Tšehhov justkui veidi kurb selle argipäeva üle, mis ei paku eneseteostuse võimalust. Samas juhatab ta meid vaatama argipäevale ka teisiti – see on elu kulgemise muusika, vaiksed koosolemise hetked, sünnipäevad, kus natuke juuakse teed, natuke aetakse juttu. Ajaviiteks filosofeeritakse tulevikust. Sündmused, kardab Tšehhov, toovad endaga kaasa õnnetust ja seepärast soovib ta, et olgu alati pigem argipäev, sest see tekitab inimestes tundeid, mida sündmused kaasa ei too.

Tšehhovi loomingus nimetatakse seda argipäeva hõbedaseks teemaks – sest kuld on see, mida keegi niikuinii kunagi kätte ei saa. Argipäeva hõbedust kaitsevad ja hoiavad vanad, hästi vanad inimesed, kes loovad oma olemasoluga turvatunde. See on elu ehtsus, elu autentsuse paradoks. Need tegelased ei ole olulised sündmustikule, aga nad on siin, nii nagu eluski, kaitstes seda ilma sündmusteta elu.

Tšehhov küsib, mis on elu mõõt? Hingeelu tõusude ja mõõnadega. Need on sündmused, mis jätavad hinge jälje, sest kui elu läheb mööda ilma haavu ja jälgi jätmata, on ka kurvasti. Tšehhovi sümpaatsed tegelased tunnetavad täiuslikult iga hetke hingust ja värinat selles tänapäeva elus.

Tšehhovil on elule vaatamiseks inimese mõõde ja elu uurimise mõõde. Inimese mõõde on see, kuidas tegelased ise oma elu näevad ja seletada oskavad. Tihti aga ei tea inimesed ise, mis neil viga on ning mis neid segab, kuid niimoodi enda tasandilt vaadates tundub elu traagiline.

Kui aga vaadata kuskilt kõrgelt ja kaugelt, sotsiaalse homse positsioonilt, siis võib näha Tšehhovi näidendites komöödiaid. Tihti võtab ta autorina sisse märkamatu metatasandi vaatleja positsiooni ning nii langeb lugudele topeltvalgus. Need lavastajad, kel õnnestub kaks Tšehhovi poolt ühendada, saavad kokku tragikomöödia – kõige täpsema Tšehhovi žanri.

Vaatamata vastusele „mitte olla” teavad Tšehhovi kangelased, et alla ei saa anda, sest elu tahab elamist. Ta ei ole küll hää, kuid sellele vaatamata väga kallis. Ehkki näidendite kangelased peavad tundma kaotuse valu, näitab Tšehhov, mis saab edasi, kui inimene on jubedasti vastu pead saanud. Hetkeks tundub talle, et nüüd on kõik läbi. Läheb veidi aega enne, kui valu kaob ning pärale jõuab teadmine, et üks on siiski alles – enda isiklik elu. Tuleb edasi elada, mis ka ei juhtuks. Sest inimene jääb alati ootama ja lootma paremat elu. Inimene pole oma eluga küll rahul, aga ta on võimeline olema selle õnnetu elu sees õnnelik. Selline on Tšehhovi inimene.

Refereeritud Reet Neimari Ööülikooli loengutest „Milleks meile Tšehhov?” ja „Inimese mõõde Anton Tšehhovi loomingus”.

RAKVERE TEATER

Näitlejad – Liisa Aibel, Helgi Annast, Margus Grosnõi, Grete Jürgenson, Saara Kadak, Jaune Kimmel, Ülle Lichtfeldt, Märten Matsu, Maarika Mesipuu-Veebel, Silja Miks, Madis Mäeorg, Tiina Mälberg, Anneli Rahkema, Peeter Rästas, Eduard Salmistu, Toomas Suuman, Tarvo Sõmer, Tarmo Tagamets, Elar Vahter, Natali Väli ja Imre Õunapuu

Valgustajad – Arne Maasi, Märt Sell ja Roomet Villau

Helitehnikud – Morten Endrik Milder, Peeter Pilv, Andres Raja ja Elmar Sats

Inspitsiendid – Aune Kuul, Eili Neuhaus ja Ade Piht

Grimeerijad – Helena Lahi ja Anu Saar

Kostümeerijad – Anne Joorits ja Kaja Kupp

Rätsepad – Anne Komp, Merli Matti ja Kaja Uustalu

Puusepp – Aare Vilba

Lavatehnikud – Reio Kiviberg, Riho Lillakas, Ander Löns, Aavo Soots, Hendrik Vilde ja Oliver Vitskovski

Bussijuht – Tõnu Tammjärv

Lavastusala juht – Tiit Kalm

Lavastusala juhi abi – Maie Nurmoja

Juhi abi – Helle-Mall Niinemets

Korraldusjuht – Marika Tint

Turundusspetsialist – Laila Talunik

Reklaamijuht – Kristo Kruusman

Müügiadministraator – Daisy Kull

Projektiijuht – Helen Solovjev

Trupijuht – Kätlin Hoop

Etendusteenistuse juht – Indrek Apinis

Raamatupidajad – Tuuli Jaansen ja Merle Siirak

Raamatupidaja-arhivaar – Mari Vitskovski

Peakunstnik – Eveli Varik

Majakunstnik – Helen Padu

IT spetsialist – Aleksander Kikkas

Digitaalkunstnik ja kujundaja – Peeter Rästas

Dramaturg-lavastaja – Urmas Lennuk

Dramaturg – Triinu Sikk

Kino osakonnajuht – Brenda Pastimäe

Kino osakonnajuhi abi – Kelly Muttik

Teenindusjuht – Kairi Elbashatly

Teenindusjuhi abi – Ivi Vasiljeva

Kohvikuteenindajad – Lilian Joonas, Katrin Kalamets, Katrin Kütt, Maret Kongi, Elis Kukk, Elen Lauk ja Maret Tolbuzova

Abiteenindajad – Hiie Arula, Helve Keskülla ja Siim Kroonmäe

Publikuteenindajad – Laura-Maria Hunt, Kersti Kalamets, Inge Kelk, Tiina Krutto, Helene Leek, Ly Lipp, Lea

Naruskberg, Marje Nurmepaju, Anu Pajo, Emma-Heidi Rätsep, Kulla Salumäe ja Margareth Villers

Kino teenindajad – Olga Kikkas, Terje Krisak, Laura Rosin ja Hanna Anete Salumäe

Kino abiteenindajad – Mathias Albrecht, Karolin Harjus, Mona-Liis Lipp ja Triinu Vasiljeva

Kokad – Reet Kalde ja Liina Orgus

Abikokad – Maie Rohesalu ja Hille Hendrikson-Suumann

Koristajad – Valentina Galkan, Eha Keskküla, Asta Lillepea ja Aniita Vaher

Majahoidja-hoovikoristajad – Toomas Aettik ja Taimi Tanning

Parkimiskorraldaja – Toomas Aettik

Loominguline juht – Peeter Raudsepp

Teatrijuht – Velvo Väli

Kavalehe koostas Triinu Sikk, kujundas Peeter Rästas



Eesti Etendusasutuste Liit
Estonian Association of
Performing Arts Institutions





TEATREKVA
RAKVEREVL